

Natura 2000-handleplan 2022–2027

Eldrup Skov og søer og moser i Løvenholm Skov

Natura 2000-område N47

Habitatområde H43

Titel: Natura 2000-handleplan 2022–2027 Natura 2000-område N47 Eldrup Skov og søer og moser i Løvenholm Skov

Udgiver: Norddjurs Kommune og Miljøstyrelsen

År: 2024

Forsidefoto: Hængesæk i Gjesing Mose i Løvenholm Skov

Foto: Norddjurs Kommune

Må citeres med kildeangivelse

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Indhold

1. Resumé	4
2. Baggrund	8
2.1 Den lovgivningsmæssige ramme	8
2.2 Miljøvurdering af handleplanerne	9
3. Gennemførelse af Natura 2000-handleplan for sidste planperiode (2016-2021)	10
3.1 Redegørelse for gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan	10
3.2 Vurdering af gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan	11
4. Behov for indsatser (2022-2027)	12
5. Indsatser fordelt på aktør	13
6. Prioritering af den forventede indsats	14
7. Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse	15
Bilag 1 Forvaltningsplan for Gjesing Mose 2024-2039	16

1. Resumé

Handleplanen for Natura 2000-område N47 *Eldrup Skov og søer og moser i Løvenholm Skov* beskriver den indsats, der skal igangsættes i Natura 2000-området inden udgangen af 2027 - dog inden udgangen af 2033 for de skovbevoksede, fredsskovspligtige arealer. Natura 2000-område N47 består af habitatområde H43, se Figur 1.

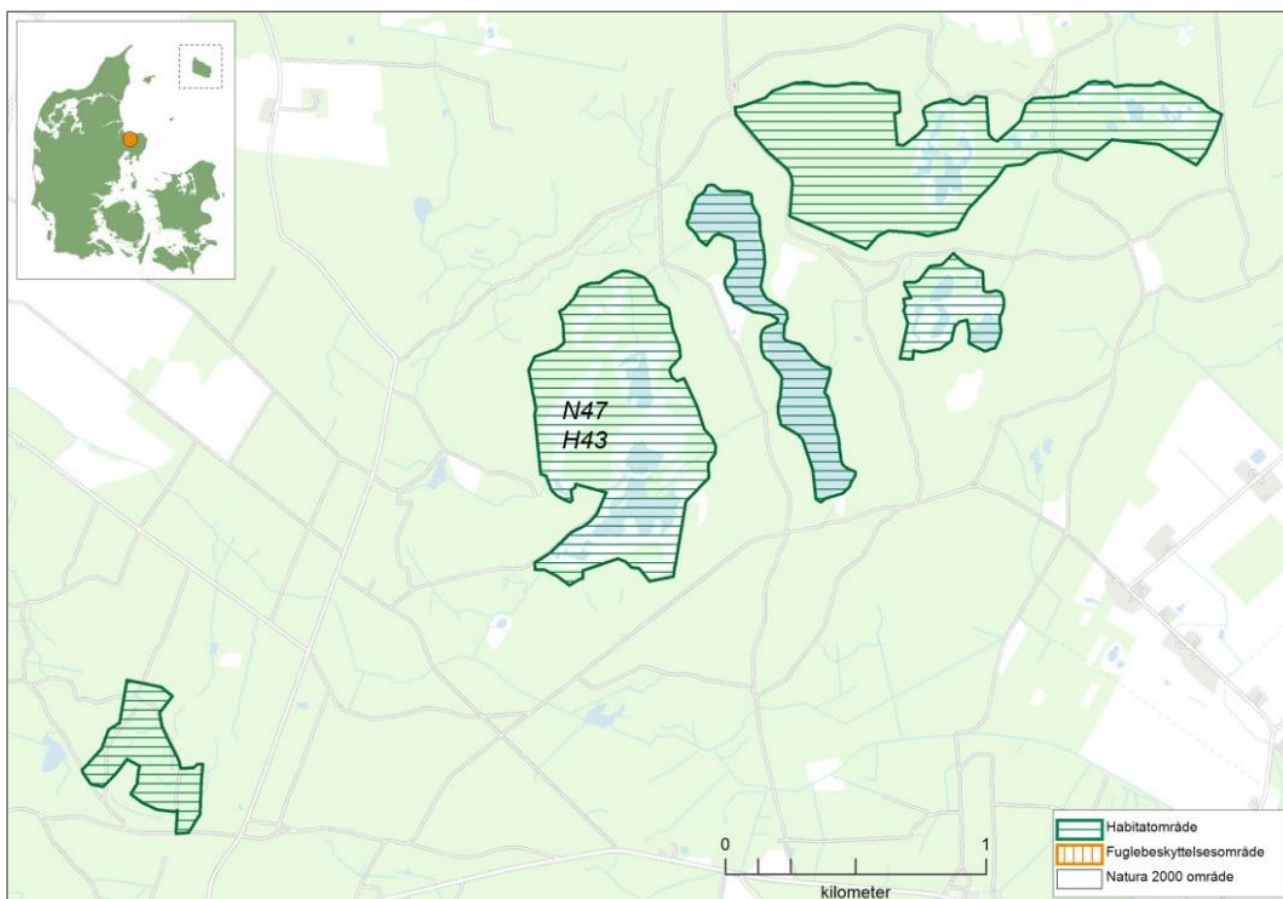
Natura-2000-handleplanerne revideres hvert 6. år, mens de skovbevoksede fredsskovsarealer er omfattet af statslige skovhandleplaner, der revideres hvert 12 år.

Målsætningerne konkretiseres i Natura 2000-planens afsnit 4.1 og 4.2 i form af nogle generelle og områdespecifikke retningslinjer for indsatsprogrammet.

Hovedformålet med indsatserne i 3. planperiode 2022-2027 er:

1. Fokus på mere naturlige processer og naturens robusthed
2. Sikre og forbedre tilstanden af den eksisterende natur og levesteder
3. Bekæmpe invasive arter

Hovedfokus i Natura 2000-planen og denne Natura 2000-handleplan er at sikre sammenhængende arealer, øget robusthed og mere naturlig dynamik. Det bemærkes, at fastholdelse og udvidelse af tørvedækkede arealer bidrager til at reducere udledning af CO₂, binder yderligere CO₂ og bidrager til et renere vandmiljø foruden at sikre de naturmæssige værdier i området.

Figur 1. Beliggenheden af Natura 2000-område N47, med de 5 delområder¹.

Generelt gælder for dette område, at den samlede forekomst af naturtyper og arters levesteder i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

I dette Natura 2000-område er der særlig fokus på at bevare, genskabe og sammenbinde højmoser, der er en truet naturtype på såvel nationalt som europæisk plan. Målet er at genskabe aktiv højmose, dvs. mose bestående af arter af sphagnum, der kan opbygge tørv. Dette er allerede sket i dele af området ved retablering af vandstanden og gennem rydninger af uønsket vegetation. Herudover skal højmosearealet skal sikres og udvides, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.

Dette vil i et vist omfang ske på bekostning af de øvrige "sekundært opståede" naturtyper i området, der er fremkommet som følge af tidligere tiders tørvegravning og afvanding samt ved tilgroning efter endt tørvegravning.

Indsatsen i denne planperiode er rettet mod vedligeholdelse af allerede udførte tiltag til øgning af arealet med aktiv højmose (rydning af vedplanter og ændret hydrologi) samt undersøgelse af muligheden for at øge arealet med dette. Herudover er der fokus på en større anvendelse af skovnaturtypebevarende tiltag, der understøtter større biodiversitet.

I Natura2000-planen angives der dog, at skovbevokset tørvemose (91D0) vil være naturligt forekommende i lagzonen rundt om højmosearealerne, hvorfor birkeskoven ikke bør fjernes her.

Natura 2000-området N47 *Eldrup Skov og søer og moser i Løvenholm Skov* består af fem separate delområder, der ligger inde i et større, overvejende løvskovsdækket område. Området afgrænses som vist på Figur 1. N47 indeholder habitatområde H43 *Eldrup Skov og søer og moser i Løvenholm Skov*. De naturtyper, som H43 er udpeget for at beskytte ses af Figur 2. Natura 2000-området er især udpeget for at beskytte og fremme gendannelse af højmosearealer.

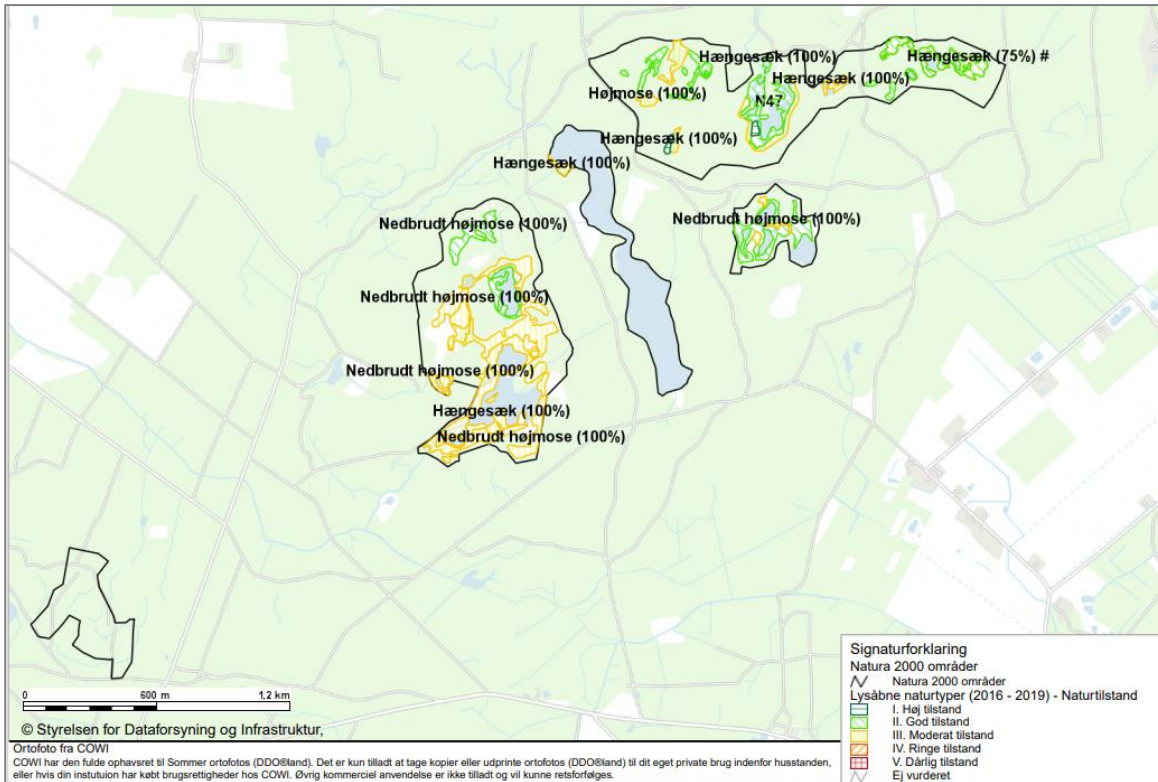
Hele arealet er privatejet.

Figur 3 til Figur 5 viser fordelingen af **lysåbne** Natura 2000-naturtyper, **søer** samt **skov**naturtyper, som det fremgår af kortmaterialet til arbejdet med handleplanerneⁱⁱ.

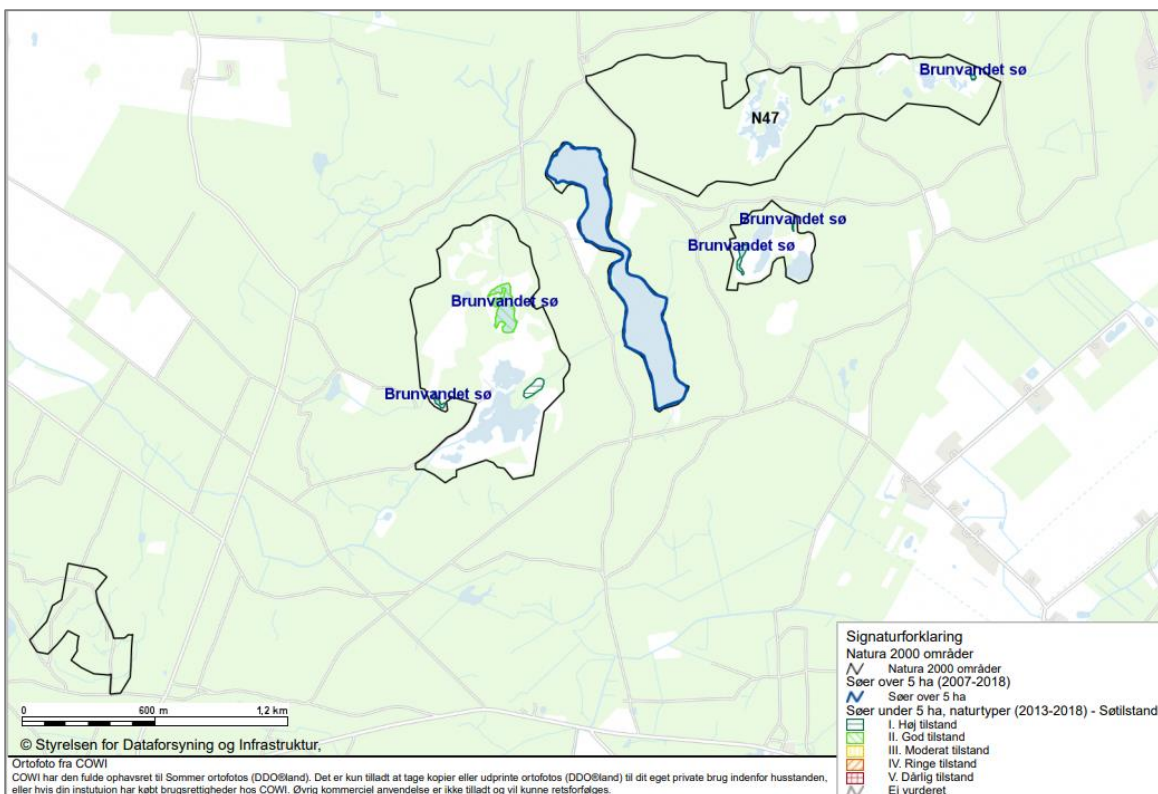
Området har tidligere været en del af et meget stort højmosekompleks på Djursland, og der findes stadig værdifulde rester af aktiv og nedbrudt højmose i Natura 2000-området. Herudover rummer området brunvandede søer, tør hede, hængesække med tørvemosser, skovbevokset tørvemose, samt arealer med løvskov domineret af bøg på mor med kristtorn samt stilkeke-krat og elle- og askeskov.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 43		
Naturtyper:	Brunvandet sø (3160)	Tør hede (4030)
	Højmose* (7110)	Nedbrudt højmose (7120)
	Hængesæk (7140)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på mor med kristtorn (9120)	Stilkeke-krat (9190)
	Skovbevokset tørvemose* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)

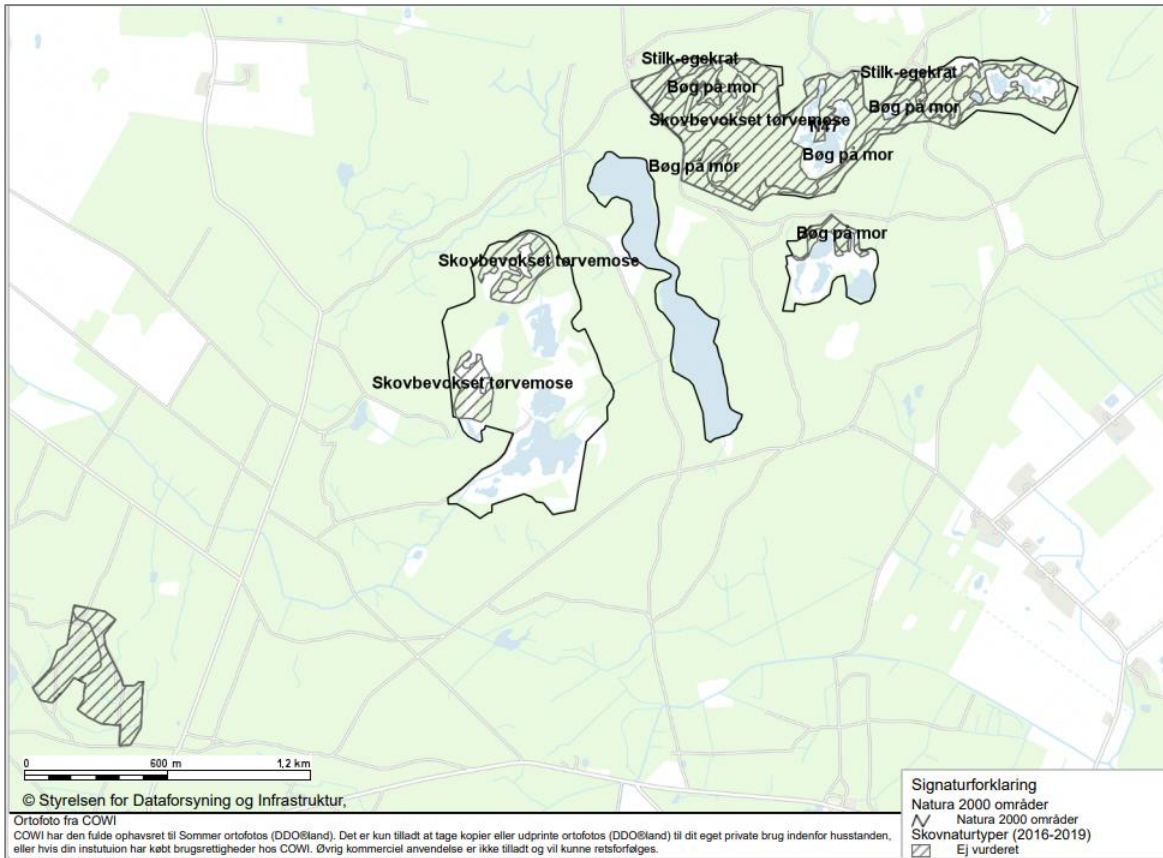
Figur 2. Naturtyper på udpegningsgrundlaget for habitatområde H43. Tal i parentes viser de talkoder, der benyttes for naturtyper fra habitatdirektivets bilag 1. En * angiver, at der er tale om en prioritet naturtype, dvs. en naturtype, hvor bevarelsen har særlig betydning på EU-plan.

Figur 3. Fordeling af **lysåbne** naturtyper på land samt den vurderede naturtilstand ved Miljøstyrelsens seneste basisanalyse (2022-2027)ⁱⁱ.

Figur 4. Fordeling af **søer** i Natura 2000-området. Dels afgrænsningen af søer større end 5 ha (Langsø), og dels en tilstandsvurdering af øvrige søer (brundvandede søer) som kortlagt ved Miljøstyrelsens i hhv. 2013-2018 og 2007-2018ⁱⁱ.

Figur 5. Fordeling af Natura 2000-skovnaturtyper ved Miljøstyrelsens seneste basisanalyse (2022-2027)ⁱⁱ. Som det fremgår af figurens signatur, så er de kortlagte skovnaturtyper ikke tilstandsvurderet.

2. Baggrund

Miljøstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for 257 Natura 2000-områder, som indgår i den danske del af det europæiske Natura 2000-netværk. Planerne beskriver målene for det enkelte Natura 2000-område og fastlægger de indsatser, der skal ske inden for planperioden 2022–27. Natura 2000-planerne kan ses på Miljøstyrelsens hjemmeside www.mst.dk.

Ud fra Natura 2000-planerne er der udarbejdet Natura 2000-handleplaner for de enkelte Natura 2000-områder. Handleplanerne skal medvirke til at gennemføre Natura 2000-planerne for de enkelte områder. Denne handleplan er udarbejdet af Norddjurs Kommune og Miljøstyrelsen på grundlag af Natura 2000-plan for Natura 2000-område N47 *Eldrup Skov og søer og moser i Løvenholm Skov*.

Hver kommune er ansvarlig for de dele af handleplanen, der vedrører kommunens geografiske område på land for de lysåbne, ikke-fredskovbevoksede arealer og for kommunens kystnære områder. Kommunerne er ansvarlige for, at handleplanerne gennemføres inden udgangen af 2027. Kommunerne er ansvarlige for at udarbejde handleplaner for hver planperiode, dvs. hvert 6. år.

Miljøstyrelsen er ansvarlig for at udarbejde en skovhandleplan for de skovbevoksede, fredskovspligtige Natura 2000-arealer med skovhabitatnatur inklusive arealer nævnt i skovlovens §28 (herfra omtalt som skovbevoksede, fredskovspligtige arealer). Skovhandleplanerne skal udarbejdes hvert 12. år. Dvs. også i denne tredje planperiode. Miljøstyrelsen er ansvarlig for, at indsatserne på de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer gennemføres inden udgangen af år 2033.

Kommunernes handleplan og Miljøstyrelsens skovhandleplan sammenskrives og udmøntes i denne samlede Natura 2000-handleplan.

2.1 Den lovgivningsmæssige ramme

Den lovgivningsmæssige baggrund for handleplanerne findes i:

- miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 692 af 26. maj 2023)
- naturbeskyttelsesloven (lovbekendtgørelsen nr. 1392 af 4. oktober 2022)
- bekendtgørelse om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner (bekendtgørelse nr. 944 af 27. juni 2016)
- bekendtgørelse af lov om skove (lovbekendtgørelse nr. 690 af 26. maj 2023)
- bekendtgørelse om tilvejebringelse af Natura 2000-skovplanlægning (bekendtgørelse nr. 946 af 27. juni 2016)

Det er kommunalbestyrelsen, der er ansvarlig for at gennemføre Natura 2000-planen på de privatejede arealer. Dog er det Miljøstyrelsen, der er ansvarlig for de privatejede, skovbevoksede, fredskovpligtige arealer. Offentlige lodsejere er ansvarlige for at gennemføre Natura 2000-planen på deres egne arealer.

Handleplanen skal ifølge lovgivningen indeholde nedenstående:

- En prioritering af myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden på baggrund af en opgørelse af behovet for konkrete forvaltningstiltag.
- De forventede initiativer, som myndigheden vil tage for at gennemføre Natura 2000-handleplanen, herunder en plan for interessentinddragelse.
- En oversigt over fordelingen af indsatsen mellem kommunale myndigheder, Miljøstyrelsen og offentlige lodsejere.
- En redegørelse for gennemførelsen af handleplanen for den forudgående 6 års periode (dog 12 års periode for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer), der gør det muligt at vurdere, i hvilket omfang Natura 2000-handleplanen er gennemført for den forudgående periode.

Handleplanen skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelsen af handleplanen.

Handleplanen skal i samspil med vandplanlægningen realisere Natura 2000-planen for så vidt angår vandbehov for de naturtyper, som er direkte afhængige af et vandøkosystem. Natura 2000-planens mål om forbedret vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande realiseres gennem indsatsen i vandplanlægningen og skal ikke indgå Natura 2000-handleplanerne.

2.2 Miljøvurdering af handleplanerne

Natura 2000-handleplanerne er en type af planer, som kan være omfattet af krav om miljøvurdering i henhold til Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) (lovbekendtgørelse nr. 4 af 3. januar 2023) – herefter refereret til som miljøvurderingsloven.

Ved vurderingen af om en handleplan er omfattet af Miljøvurderingsloven ses på kriterierne i lovens § 8. Erfaringsmæssigt er der en del handleplaner, som ikke vil være omfattet af miljøvurderingsloven. Det afhænger dog i alle tilfælde af det konkrete indhold af handleplanen, og der skal derfor altid foretages en særskilt vurdering for hver plan.

Denne handleplan er blevet vurderet i forhold til, om den er omfattet af miljøvurderingsloven. Det er vurderet, at den ikke er omfattet af miljøvurderingsloven, og der dermed ikke skal udarbejdes miljøvurdering af handleplanen.

Der er vurderet på, om handleplanen sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser, eller om den vurderes at kunne påvirke internationalt udpegede naturbeskyttelsesområder væsentligt jfr. Miljøvurderingslovens § 8.

Det er myndighedens vurdering, at handleplanen ikke sætter nye rammer for fremtidige anlægstilladelser.

Det er myndighedens vurdering, at handleplanen er undtaget fra habitatdirektivets artikel 6, stk. 3 og dermed fra vurdering efter miljøvurderingsloven, fordi planerne er "direkte forbundet med eller nødvendige for lokalitetens forvaltning" jfr. Artikel 6, stk. 3, 1. pkt. Handleplanen anses som direkte forbundet med og nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning.

For samtlige Natura 2000-planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering (SMV). Natura 2000-planerne og de tilhørende miljøvurderinger kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside under Natura 2000, tredje generation planer (2022-2027).

3. Gennemførelse af Natura 2000-handleplan for sidste planperiode (2016-2021)

3.1 Redegørelse for gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan

Handleplanerne for anden planperiode har været gældende siden udgangen af 2017. Kommunen har i den mellemliggende periode arbejdet for at gennemføre den indsats, der blev beskrevet i Natura 2000-planen for planperioden 2016-2021. For de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer har Miljøstyrelsen arbejdet for at gennemføre indsatserne, der blev beskrevet i første generation af Natura 2000-planen fra 2010-2015 og videreført i anden planperiode 2016-2021.

Det er muligt at få et samlet overblik over tilskudscompenserede indsatser i Natura 2000-områderne i "Sammenfatning af Natura 2000-planerne 2022-2027" på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Nedenstående tabeller viser en oversigt over de realiserede, påbegyndte og planlagte projekter inden for Natura 2000-området.

Tabel 1. Følgende indsatser er finansieret via Norddjurs Kommunes egne midler eller DUT-midler*.

	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet
Norddjurs Kommune	Retablering af areal (uden for Natura 2000) efter oplæg af fjernede vedplanter fra LIFE-projekt	0 ha	5 ha
	Egenfinansiering af LIFE-projekt "Raised bogs in Denmark". Se Tabel 4.	0 ha	55 ha

Tabel 2: Følgende indsatser er finansieret gennem landdistriktsmidler eller anden finansiering og gælder arealer, der skovbevoksede, ikke-fredskovspligtige arealer*.

	Indsats	Kommunalt ejet	Privatejet
Norddjurs Kommune	Sikring af skovnaturtypebevarende drift og pleje	0 ha	0 ha

Skovbevoksede, fredskovspligtige arealer følger en 12 års-cyklus, og første planperiode for disse løber således fra 2010 til 2021. Tabel 3 neden for viser status for de gennemførte eller igangværende indsatser i perioden 2010-2021 beliggende i kortlagt habitatskov inden for Natura 2000-området. Indsatserne er opgjort på indsatstype. Der kan være gennemført flere indsatser på det samme areal, hvorved samme areal kan fremgå flere gange (eksempelvis skovnaturtypebevarende drift og pleje forud for urørt skov, eller forbedring af hydrologi på samme areal, hvor der også er udført skovnaturtypebevarende drift og pleje). Indsatsplanerne for arealerne blev først udgivet i skovhandleplanerne i 2012.

Tabel 3 er baseret på tinglyste indsatser såsom urørt skov, på data fra tilskudsordningerne (beror på tilsagnsdata, hvorfor arealet for indsats kan være overestimeret i forhold til den endelige indsats, idet der altid vil være en vis del af de givne tilsagn, der ikke udnyttes). Der kan være usikkerheder i de indhentede data fra tilskudsordningerne fra 2010-15. Miljøstyrelsen har endvidere indhentet data for gennemførte indsatser i habitatnaturtyper på skovbevoksede fredskovsarealer fra offentlige myndigheder, og anvendt data i det omfang, Miljøstyrelsen har modtaget disse.

Tabel 3. Gennemførte indsatser på skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Tallene dækker over perioden 2010-2021.

Indsats	Tilskudsfinansiering på private arealer ¹ (ha)	Offentlige arealer (ha) ²	Total (ha)
Forbedring af hydrologi*	0	0	0
Indsatser m.h.p. lysåben natur**	0	0	0
Skovnaturtypebevarende drift og pleje***	0	0	0
Urørt skov	0	0	0

¹ Indsatser på private arealer dækker over indsatser, som er tilskudsfinansierede.

² Indsatser på offentlige arealer dækker hovedsageligt over indsatser gennemført via lodsejeres egne midler men kan også være dækket af tilskudsordninger.

* *Forbedring af hydrologi* dækker over lukning af dræn og grøfter samt ophør med vedligeholdelse af afvanding

** *Indsatser for lysåben natur* dækker over græsning, hegning og rydning med henblik på lysåben natur.

*** Skovnaturtypebevarende drift og pleje dækker over flere indsatser, heriblandt sikring af naturtyper, træer til naturligt henfald, naturnær skovdrift, rydning af uønsket opvækst, problemarter og invasive arter samt skovgræsning og foryngelse.

Tabel 4. Følgende Life-projekter er iværksat i området (arealerne for Life-projekter i skovbevoksede, fredskovspligtige arealer indgår også af opgørelsen i Tabel 1.

Norrdjurs Kommune	Raised Bogs ind Denmark (LIFE14NAT/DK/000012) Norrdjurs Kommune har i samarbejde med Miljøstyrelsen og en række kommuner igangsat og gennemført EU-LIFE-projektet Raised bogs in Denmark (Link ses her: front page (raisedbogsindenmark.dk)) Projektet har til formål at restaurere og øge arealet med aktiv højmose* (7110) og at forbedre forholdene for en række truede insekter på habitatdirektivets bilag II. Projektet løftes af 6 kommuner og 3 statslige enheder og ledes Tønder Kommune. I Norrdjurs har projektet ført til forbedret hydrologi på 55 ha, til rydning af 9 ha vedplanter og til udlægning af trærødder på ca. 360 meter af de østlige søbrinker for at sikre en bedre dannelse af hængesæk og derved på sigt dannelse af aktiv (tørveopbyggende) højmose.

Ud over de ovennævnte indsatser har **Norrdjurs Kommune** søgt at gennemføre Natura 2000-handleplanen gennem følgende tiltag:

- Afholdelse af orienteringsmøde og fremvisning af projektområdet i Gjesing Mose for hhv. Norrdjurs Kommunes "Grønne Råd" og "Udvalget for Miljø og Teknik".
- Fremstilling af generelle infotavler om højmoser og specifik højmosegenopretningsprojektet i Gjesing Mose. Infotavlerne er sat op på to af kommunens råduse, da der ikke er offentlig adgang til Gjesing Mose.

Ud over de ovennævnte indsatser har **Miljøstyrelsen** søgt at gennemføre Natura 2000-handleplanen gennem følgende tiltag:

- Miljøstyrelsen har finansieret gratis rådgivning hos Dansk Skovforening for ejere af skovbevoksede, fredskovspligtige arealer i Natura 2000-områderne.
- Som opfølgning på skovlovens anmeldeordning for Natura 2000-områderne er der i flere Natura 2000-områder indgået aftaler med private lodsejere, der er med til at sikre naturindhold og arter på de berørte arealer (LBK. nr. 690 26. maj 2023, §17-19).
- Miljøstyrelsen har arbejdet for relevante støtteordninger for at understøtte implementeringen af Natura 2000-planerne.
- Miljøstyrelsen har udført en opsøgende indsats og har kontaktet nogle private lodsejere med større arealer af privat fredskov og informeret om muligheden for at søge tilskud til indsatser i de private fredskove.

3.2 Vurdering af gennemførelse af sidste Natura 2000-handleplan

Miljøstyrelsen har ikke gennemført nogle indsatser i anden planperiode.

Effekten af indsatserne bliver løbende vurderet i det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA), som overvåger vandmiljøets og naturens tilstand inden for de områder, der prioriteres i forhold til de politisk fastsatte økonomiske rammer.

4. Behov for indsatser (2022-2027)

Natura 2000-planen for Natura 2000-område N47, beskriver de konkrete mål for indsatsen. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne bidrager økonomisk via de midler, som kommunerne er blevet økonomisk kompenseret for af staten (DUT-midlerne).

På baggrund af Natura 2000-planen har Norddjurs Kommune og Miljøstyrelsen vurderet, at der er behov for nedenstående konkrete forvaltningstiltag. Handleplanmyndigheden skal forsøge at indgå frivillige aftaler med lodsejere om drift. Hvor dette ikke er muligt, skal myndigheden påbyde en bestemt drift, hvis det er nødvendigt for opnåelse af målene i Natura 2000-planen eller for at forhindre forringelse og forstyrrelse.

Tabel 5. Behovet for indsatser for naturtyper på lysåbne naturtyper og skovnaturtyper med og uden fredskovspligt.

Forventede indsatser		Skøn over behov:		
		Igangværende indsats	Ny indsats	Samlet behov for indsats
Lysåbne naturtyper	Vedligeholdelse af allerede foretagne rydninger i LIFE-projektet	9 ha	0 ha	9 ha
	Gennemførelse af forvaltningsplanen, se bilag 1	55 ha	0 ha	55 ha
	Vedligeholdelse af fysiske anlæg til sikring af ændret hydrologi	55 ha	0 ha	55 ha
	Undersøge mulighed for ændring af hydrologien i andre dele af Natura 2000-området	0 ha	Op til 78 ha	78 ha
	Undersøge mulighed for at foretage rydninger i andre dele af Natura 2000-området	0 ha	Op til 78 ha	78 ha
Skovnaturtyper uden fredskovspligt	Skovnaturtypebevarende drift og pleje	0 ha	Op til 5 ha	Op til 5 ha
	Urørt skov	0 ha	Op til 5 ha	Op til 5 ha
Skovnaturtyper med fredskovspligt**	Skovnaturtypebevarende drift og pleje*	-	-	Op til 59 ha
	Urørt skov***	0 ha	-	Op til 59 ha
	Rydning af invasive arter*	-	-	7 ha

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planen i egne planer for forvaltningsindsatser. Se resumé af plan for forvaltningsindsatserne i bilag 1.

** Indsatser planlagt for skovnaturtyper med fredskovspligt vises udelukkende som et samlet behov for indsatser med undtagelse af urørt skov, hvor igangværende indsatser også vises. Skovnaturtypebevarende drift og pleje dækker over flere indsatser. Da der kan være overlap mellem indsatstyper, og da der efter afslutning af én type indsats kan være behov for at gentage indsatstypen, er behovet for indsatser vurderet samlet.

*** Igangværende indsats for urørt skov omfatter al tinglyst urørt skov til og med 2021. Tinglyst urørt skov anses i denne sammenhæng som en varig igangværende indsats.

5. Indsatser fordelt på aktør

Grundlæggende er ansvaret fordelt, så kommunerne er ansvarlig myndighed på alle arealer i kommunen undtagen de skovbevoksede fredskovspligtige arealer.

Miljøstyrelsen er ansvarlig myndighed for de skovbevoksede fredskovspligtige arealer. Det gælder dog, at kommunerne er ansvarlige for de arealer i fredskov, der er beskyttet efter §3 i naturbeskyttelsesloven.

Myndighederne er ansvarlige, jfr. ovenstående fordeling, for gennemførelse af handleplanen undtagen for offentlige arealer, hvor lodsejer selv er ansvarlige for at gennemføre handleplanen. De fleste indsatser er geografisk bestemt, hvorved den nævnte myndigheds- og arealdeling er gældende. Det er muligt at finde relevante Natura 2000-geodata i [MiljøGIS](#)¹. Endvidere kan overvågningsdata fra NOVANA-programmet tilgås via [Danmarks Miljøportal](#)² og i Natura 2000-basisanalyserne.

Der kan være indsatser i Natura 2000-planens indsatsprogram, hvor der ikke er samme klare geografiske afgrænsning. I denne handleplan er der en naturlig ansvarsfordeling ud fra den geografiske afgrænsning, og dermed hvilken myndighed, der er ansvarlig for gennemførelse.

Tabel 6. Fordeling af handlemyndighed på naturtyper.

	Naturtype	Handleplanmyndighed	
		Miljøstyrelsen	Norddjurs Kommune
Lysåbne naturtyper	Tør hede (4030)		1 ha
	Højmose* (7110)		3 ha
	Nedbrudt højmose (7120)		15 ha
	Hængesæk (7140)		16 ha
Skovnaturtyper uden fredskovspligt	Stilkegekrat (9190)		0,1 ha
	Skovbevokset tørvemose (91D0)		5 ha
Skovnaturtyper med fredskovspligt	Bøg på mor (9110)	7 ha	
	Bøg på mor med kristtorn (9120)	12 ha	
	Stilkegekrat (9190)	3 ha	
	Skovbevokset tørvemose (91D0)	38 ha	

¹ <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=natura2000planer3-2022>

² <https://www.miljoportal.dk/>

6. Prioritering af den forventede indsats

Natura 2000-planerne 2022-2027 har især fokus på en naturforvaltning, hvor man gør brug af naturens egne dynamikker. Samtidig fastholdes en række indsatser, der er kendt fra de gældende planer.

Hovedformålene med indsatserne i tredje planperiode (2022-2027) er:

- 1. Fokus på mere naturlige processer og naturens robusthed**
 - 1.1. der er øget fokus på en mere naturnær forvaltning med fokus på at sikre sammenhæng i naturen og mere naturlige dynamikker i Natura 2000-områderne
 - 1.2. der arbejdes for at udvide arealet med urørt skov
 - 1.3. der er fokus på tiltag mod klimaforandringer og dermed områdernes robusthed over for pludselige hændelser
- 2. Sikre og forbedre tilstanden af den eksisterende natur og levesteder hvilket bl.a. er i overensstemmelse med 'brandmandens lov' og EU's biodiversitetsstrategi 2030**
 - 2.1. fortsætte arbejdet med at sikre naturtilstanden f.eks. ved naturpleje på plejekrævende arealer
 - 2.2. fortsætte arbejdet med at afsøge behovet for og udlægge forstyrrelsesfrie zoner bl.a. til gavn for trækfugle, marine naturtyper og havpattedyr
 - 2.3. fokus på indsatser, der gavner truede arter og fugle
 - 2.4. fortsætte arbejdet med at afsøge behovet for at regulere fiskeri i beskyttede områder
- 3. Bekæmpe invasive arter**
 - 3.1. fortsætte arbejdet med at bekæmpe invasive arter

Prioriteringen af den forventede forvaltningsindsats i planperioden er sket på baggrund af opgørelsen af behovet for konkrete indsatser (se kapitel 4). Den nedenstående prioritering afspejler således den forventede tidsfølge af indsatsen i forbindelse med de konkrete forvaltningstiltag.

Hovedprioritet i Natura 2000-område N47 er at søge at fastholde og om muligt øge arealet med aktiv tørvedannende højmoser, der er en truet og højt prioriteret naturtype på EU-plan. Dette vil forudsætte, at lodsejer vil medvirke i yderligere projekter, og at der kan findes ekstern finansiering af projektet.

Miljøstyrelsen vil for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer kontakte private ejere af fredskovsarealer større end 20 ha med henblik på at informere om muligheden for en mere skovnaturtypebevarende drift, tiltag for arter og muligheden for at udlægge til urørt skov.

Miljøstyrelsen vil fortsat prioritere at indgå i relevante LIFE-projekter, nye som gamle.

7. Forventede initiativer og plan for interessentinddragelse

Det er Norddjurs Kommunes og Miljøstyrelsens hensigt at planlægge og udføre projekterne som vist i nedenstående Tabel 7, og i den forbindelse tager myndighederne en række initiativer for at inddrage lodsejere og andre interessenter i projekterne.

Tabel 7 viser myndighedernes plan for interessentinddragelse. Der kan ske ændringer, hvis det ønskes af lodsejerne, eller hvis andre forhold taler for det. Projekterne gennemføres som udgangspunkt ved frivillige aftaler, og derfor er det i mange tilfælde ikke på nuværende tidspunkt muligt at beskrive hvornår projekterne fysisk bliver udført. Norddjurs Kommune og Miljøstyrelsen vil i hvert enkelt tilfælde sørge for, at relevante interessenter bliver inddraget.

Tabel 7. Forventet plan for interessentinddragelse.

Projekt navn	Initiativ	Tidsplan	Myndighed
Orientering af Grønne Råd om de opnåede resultater og evt. kommende projekter	Norddjurs Kommune afholder møder 2 gange årligt	Hele planperioden	Norddjurs Kommune
Orientering af kommunens udvalg for Miljø og Teknik om de opnåede resultater og evt. kommende projekter	Norddjurs Kommune laver orienteringspunkt, hvis der nyt om projektet	Hele planperioden	Norddjurs Kommune
Formidling i lokale medier om projektets samlede resultater i lokale medier ved projektets ophør	Norddjurs Kommune laver pressemeddelelse til lokale medier for at formidle projektets resultater	2024	Norddjurs Kommune
Formidling af projektets resultater på hjemmesiden www.raisedbogsindDenmark	Norddjurs Kommune sammen med de øvrige parter i LIFE-projektet "Raised bogs in Denmark"	2023-2024	Norddjurs Kommune
Medvirken til fremstilling af lægmandsrapport med info om erfaringer med metoder til genopretning af højmoser	Norddjurs Kommune sammen med de øvrige parter i LIFE-projektet "Raised bogs in Denmark"	2023-2024	Norddjurs Kommune
Kontakt til ejere af skovbevoksede fredskovspligtige habitatskovsarealer	Miljøstyrelsen kontakter skovejere med mere end 20 ha skovhabitatarealer og orienterer om muligheder for tilskud.	I løbet af planperioden	Miljøstyrelsen
Vejledning om mulige tiltag i skovhabitatnatur	Miljøstyrelsen understøtter en vejledningstjeneste ¹ til de private skovejere, hvor de kan søge gratis råd og vejledning omkring skovhabitatnatur.	Hele planperioden	Miljøstyrelsen
Møder med Grønt Fremdriftsforum	Miljøstyrelsen afholder møder med Grønt Fremdriftsforum og vil sætte emnet på dagsordenen, når det er relevant eller efterspørges.	Hele planperioden	Miljøstyrelsen

¹ Dette varetages for nuværende af Dansk Skovforening.

Bilag 1 Forvaltningsplan for Gjesing Mose 2024-2039

Som en del af afslutningen på højmoseretableringsprojektet Raised Bogs in Denmark, er der udarbejdet forvaltningsplaner for de enkelte delområder i projektet. Efterfølgende ses Norddjurs Kommunes forvaltningsplan for Gjesing Mose 2024-2029.

Nærværende plan beskriver forvaltningsplanen for LIFE-projektets delområde 1 i Gjesing Mose. Planen optages som et bilag til Norddjurs Kommunes Natura 2000 handleplan for Natura 2000-område N47. Derved bliver forvaltningsplanen gjort "lovmæssig operationel", hvilket er et krav fra EU. Driftsplanen er gældende for perioden 2024-2039.

ⁱ Natura 2000-plan 2022-2027. Eldrup Skov og søer og moser i Løvenholm Skov. Natura 2000-område nr. 47. Habitatområde H43. [Online-version af Natura-2000-planen](#).

ⁱⁱ Kortværk for udarbejdelse af Natura 2000-handleplaner 3. planperiode, 2022-2027. <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=natura2000planer3-2022>